

Kliimaministri käskkirjade 06.09.2023 nr 374 ja 04.09.2023 nr 361 muutmise eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Eelnõukohase käskkirjaga muudetakse toetuse andmise tingimusi kliimaministri käskkirjas 06.09.2023 nr 374 „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine ning 2024–2029 tegevuskava ja eelarve kinnitamine maavarade kaevandamise ja töötlemise pärandmõjude likvideerimiseks” ning kliimaministri käskkirjas 04.09.2023 nr 361 „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine ning 2023– 2029 tegevuskava ja eelarve kinnitamine ringmajanduse alase teavituste ja koolituste läbiviimiseks ning lahenduste rakendamiseks”.

Sekkumisest nr 21.2.4.15 tõstame 3 miljonit eurot EL toetust ning 529 411 eurot riiklikku kaasfinantseeringut sekkumisse nr 21.2.4.11. Sellest kaks miljonit eurot EL toetust ning 352 941 eurot riiklikku kaasfinantseeringut suunatakse riigitegevusteks kliimaministri käskkirja 04.09.2023 nr 361 Kliimaministeeriumi projekti. Tegemist ootavad ringmajanduse koolitused ja pilootprojektide tegemine ning lisaks on vajalik teha riigil erinevaid uuringuid ja analüüse. Üks miljon eurot EL toetust ning 176 470 eurot riiklikku kaasfinantseeringut suunatakse riigitegevusteks kliimaministri käskkirja 06.09.2023 nr 374 Riigimetsa Majandamise Keskuse projekti. Riigil on vajalik likvideerida maavarade kaevandamise ja töötlemise pärandmõjusid.

Detailsem eelarve jagunemine on toodud tabelis 1. Lisaks ajakohastatakse projektide rakendamisega seotud detaile.

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Kliimaministeeriumi ringmajanduse osakonna nõunik Krista Kupits (e-post krista.kupits@kliimaministeerium.ee, tel 626 0708), maavarade osakonna nõunik Helena Gailan (5685 5772, helena.gailan@kliimaministeerium.ee), ehitusmaavarade valdkonna juht Harry Kuivkaev (626 2964, harry.kuivkaev@kliimaministeerium.ee) ja nõunik Reeli Sildnik (626 0758, reeli.sildnik@kliimaministeerium.ee) ning finantsosakonna struktuuritoetuste nõunik Eerika Purgel (e-post eerika.purgel@kliimaministeerium.ee, tel 626 0709). Käskkirja eelnõu juriidilise ekspertiisi teostas Kliimaministeeriumi õigusosakonna jurist Rene Lauk (e-post rene.lauk@kliimaministeerium.ee, tel 626 2948).

2. Eelnõu sisu

Eelnõu koosneb kahest punktist, millega muudetakse toetuse andmise tingimusi kliimaministri käskkirjades 06.09.2023 nr 374 ja 04.09.2023 nr 361.

Toetatavate tegevuste valimiseks kasutatavad valikukriteeriumid ja meetodikad vastavad Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused” (edaspidi *ühendmäärus*) §-le 7.

Seirekomisjoni poolt 31.05.2022 kinnitatud, muudetud 12.04.2023 ja 16.05.2024 „Läbivad valikukriteeriumid, mida kohaldatakse kõikidele ühtekuuluvuspoliitika 2021-2027 rakenduskava poliitikaeesmärkidele ning nende raames toetatavatele meetmetele“ punkti 3 kohaselt vastavaks tunnistatud projektid hinnatakse viie kriteeriumi lõikes. Need on järgmised:

1. projekti koosõla valdkondlike arengukavadega, mõju rakenduskava erieesmärgi ja meetme eesmärkide saavutamisele;
2. projekti põhjendatus;
3. projekti kuluefektiivsus;
4. toetuse taotleja suutlikkus projekti ellu viia;

5. projekti kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega.

Nimetatud nõude täitmisega seotud detailne info on toodud välja käskkirjade koostamise seletuskirjades. Käesoleva käskkirjade muudatusega need ei muutu. Täpsustame ainult, et seoses Kliimaministeeriumi moodustamisega ei planeerita eraldi riiklikku keskkonna valdkondlikku arengukava (edaspidi *KEVAD*). Seirekomisjoni poolt kinnitatud esimese valikukriteeriumi „projekti kooskõla valdkondlike arengukavadega“ täitmise tagab valdkondliku arengu sihtide seadmisel vastava valdkonna strateegiline arengudokument (nt riigi jäätmekava 2023-2028) ning toetuse panustamine Eesti 2035 sihti.

Pärast Kliimaministeeriumi moodustamist hakati koostama ministeeriumi terviklikku strateegilist vaadet, mille tulemusena moodustati kaks tulemusvaldkonda: 1) kliima, energeetika ja elurikkus; 2) elukeskkond, liikuvus ja merendus. Kliima, elurikkuse, kiirguse, maavarade ja välisõhu teemad on kliima, energeetika ja elurikkuse tulemusvaldkonnas. Ringmajanduse, jäätmete, mere ja vee teemad on elukeskkonna, liikuvuse ja merenduse tulemusvaldkonnas. Ruumiandmed ja maa korralduse teemad liikusid Kliimaministeeriumi moodustamisel Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumisse. Veel ei ole otsustatud, millised uued riiklikud (valdkondade ülesed) arengukavad Kliimaministeeriumi teemasid katma hakkavad ja millal uusi riiklikke arengukavasid koostama hakatakse.

Toetuste planeerimisel ja andmisel lähtutakse valdkondliku arengu tagamisel Eesti 2035 riigi eelarvestrateegia 2024–2027 keskkonnakaitse ja -kasutuse programmi kooskõlast Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega ja rakenduskavas toodud erieesmärgi ning poliitikaeesmärgi saavutamiseks riigi jäätmekavast 2023-2028. Eesti 2035 arengukava koostamisse kaasati laiem avalikkus läbi arvamusrännaku formaadi, kus kõigil huvilistel oli võimalus üleriigilise strateegia kujundamisel kaasa rääkida. Lisaks tutvustati plaanitavaid rakenduskava kohaseid sekkumisi 2022. aasta sügisel suuremates linnades üle Eesti.

Käskkirjades toodud toetavad tegevused on kooskõlas muudetava Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskavaga perioodiks 2021–2027, mis kinnitati Vabariigi Valitsuse 04.07.2024 toimunud istungil. Rakenduskava muudatused on esitatud ametlikult Euroopa Komisjonile. Rakenduskava prioriteedi „Rohelisem Eesti“ erieesmärgi „Ring- ja ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamise“ meede „Ringmajanduse tootmis- ja tarbimismudelite sekkumine“ toetab ettevõtete tööstussümbioosi lahendusi, ringbiomajanduse arenguid ning ringmajanduse ergutamiseks mõeldud tegevusi. Rakenduskavas on mainitud sekkumise all kirjeldatud, et ringlussevõtu eeldusena seatakse suurem rõhuasetus tarbijale ning soodustatakse ärimudeleid, mis toetavad kestlikuma tootepoliitika rakendamist. Sihtrühmad on näiteks korduskasutusettevõtted ning ka ettevõtjad, kes pakuvad toodet teenusena, edenevad jagamismajandust või rakendavad uudseid biomajandusel põhinevaid lahendusi. Samuti on oluline, et rohkem ettevõtteid järgiks kõrgeid keskkonnastandardeid, seetõttu toetatakse ka vabatahtlike keskkonnameetmeid, sh keskkonnajuhtimissüsteemide rakendamist ja ökomärgiseid. Samuti on vaja suurendada teiste toorainete osakaalu, luues ringmajanduse koostööprojekte, et rakendada tõhusamalt ettevõtjate vahelist koostööd ning tööstussümbioosi. Ringmajanduse tootmismudelite arendamine võimaldab vähendada toorme hankimise vajadust ning sellega seotud kahjusid tulevikus.

Kõigi erieesmärgi nr 6 sekkumiste peamine eesmärk on edendada üleminekut ringmajandusele ja käsitleda jäätmehierarhia kõiki tasandeid, et vältida ja vähendada jäätmeteket ning luua tootmis- ja tarbimismudelid, milles võetakse arvesse kogu ressursiahela kestlikke kavandamis põhimõtteid.

Riiklik energia- ja kliimakava aastani 2030 käsitleb vajadust vältida ja vähendada jäätmeteket ning töötada välja keskkonnahoidliku tehnoloogia investeerimisprogramm. Sekkumiste aluseks on eesmärk minna 2050. aastaks üle ressursitõhusale kliimaneutraalsele ringmajandusele (nagu on sätestatud lisas D) ning ELi uus ringmajanduse tegevuskava ja tööstusstrateegia.

Eesti peab märgatavalt parandama ressursitootlikkust (0,64 €/kg, EL 2,33 €/kg). Ringmajandusele üleminekuks on vaja põhjalikke muudatusi, eelkõige ressurside kasutamise ahela esimestes etappides, et jätkata ressursitõhususe parandamist ja rakendada jäätmekäitluses täielikku ringmajandusele üleminekut. Peamised valdkonnad on ringmajanduspõhised tootmis- ja tarbimismudelid, ökodisaini edendamine ning ettevõtjate energia- ja ressursitõhususe suurendamine. Meil on juba eelmise perioodi hindamistulemused, kogemused ja uuringud ressursitõhususe ja jäätmekäitluse meetmetes. Eesmärk on jõuda 2035. aastaks juurdunud ringmajandusel põhineva ettevõtlusmodelini.

Jäätmekäitluse sekkumised põhinevad riigi jäätmekava 2023-2028 ja jäätmete raamdirektiivi eesmärkidel. Jäätmetekke ja pakendamise vähendamine toob kaasa kulude ja keskkonnamõju vähenemise kogu tooteahelas. Eestis on olmejäätmete ringlussevõtt veel palju puudujääke. 2020. a võeti Eestis ringlusse 29% jäätmetest, kuid 2025. aastaks on eesmärk 55%. Selleks tuleb arendada tõhusat ja tulemuslikku jäätmekäitlust, sh kõrget liigiti kogumise määra ja sobivate ringlussevõtu võimsuste olemasolu. Toetavad tegevused on kooskõlas riigi jäätmekava 2023-2028“ peatükiga 3.1. Meetme tegevused aitavad täita Riigi jäätmekavas 2023-2028 sisalduva tegevuste „Toetada, stimuleerida ja soodustada teadus- ja arendustöid põlevkivijäätmete vähendamiseks“ ning „Aidata luua nõudlust põlevkivitööstuses tekkinud jäätmete (jääkmaterjalidele) tootena kasutamiseks“.

Euroopa roheline kokkulepe seadis Euroopa Komisjon eesmärgi muuta EL tänapäevase, ressursitõhusa ja konkurentsivõimelise majandusega ühiskonnaks, kus 2050. aastaks on saavutatud kestlik kliimaneutraalne ringmajandus. ELi ringmajanduse tegevuskava üheks peamistest tegevussuundadest on jätkusuutliku tootepoliitika raamistiku loomine. Kestliku tootepoliitika eesmärk on muuta tooted kliimaneutraalseks, vähendada jäätmeteket, muuta tooted ressursitõhusaks ja ringmajanduseks sobivaks. Ühtlasi keskendutakse tootmisprotsesside ringsusele, et edendada väärtusahelates ja tootmisprotsessides tervikuna materjalisäästu ning suurendada ringlussevõttu tööstussektoris. Näiteks piiratakse ohtlike kemikaalide sisaldust toodetes ning toote tootmisel kasutatakse ringlussevõetud materjali. Kriitilisi tooraineid sisaldavate probleemtoodete tootmisel on eesmärgiks teisese toorme kasutamine toote tootmisel, toimimise ja vastupidavuse parameetrite kehtestamine, ohutute toodete tootmine. Toote olelusringi pikendamiseks seatakse nõudeks eemaldatavus, asendatavus ja parandatavus. Oluline on kasutada materjale, mis on ringlusse võetavad ja ei sisalda ohtlikke aineid. Tooted, mis läbivad taastamise, korduskasutamise või kasutusotstarbe muutmise peavad vastama tootenõuetele. Kestlikku ja teadlikku tootmist ning tarbimist Eestis kajastavad põhjalikumalt loodavad ringmajanduse juhendmaterjalid ja ringmajanduse valge raamat, mis valmis 2022. aastal. Vabatahtlike meetmete tööriistadeks antud valdkonnas on näiteks EMAS keskkonnajuhtimissüsteem ja erinevad sertifitseeritud ökomärgised, mis tagavad jätkusuutliku ja teadliku tootmise erinevates valdkondades. Oma tegevusi ja ressursi kasutamist on võimalik ettevõttel reguleerida kasutades ja rakendades EMAS keskkonnajuhtimissüsteemi. Rakendades ettevõtte tegevustes ökomärgisega sertifitseeritud toodete kasutamist, on võimalik vähendada kaudselt keskkonna ressurside kasutamist läbi reguleeritud ja kontrollitud toodete tootmise.

Toetust antakse Ühtekuuluvusfondist Eesti riigi aastate 2024–2027 eelarvestrateegia programmi keskkonnakaitse ja -kasutuse meetme „Ringmajanduse korraldamine“ tegevuse „Ressursitõhususe ja ökoinnovatsiooni edendamine“ tulemuste saavutamiseks.

Keskkonnakaitse ja -kasutuse programmi peamiseks strateegiliseks aluseks on Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030, millega on määratletud pikaajalised arengusuunad looduskeskkonna hea seisundi hoidmiseks, lähtudes keskkonna valdkonna seostest majandus ja sotsiaalvaldkonnaga ning nende mõjust ümbritsevale looduskeskkonnale, elurikkusele ja inimesele. Programm arvestab nii keskkonnastrateegias, keskkonnavaldkonda puudutavates poliitika põhialustes ja muudes keskkonnateemalistes arengukavades kavandatud eesmärgid.

Programmi tegevused panustavad arengustrateegia „Eesti 2035“ sihtidesse: inimene, ühiskond, majandus, elukeskkond ja riigivalitsemine. Strateegilised alused, millele programm tugineb, on ümberkujundamisel. Programmi elluviimine panustab ka ülemaailmsete kestliku arengu 2030. aastaks seatud eesmärkide (SDG) ja 2030 Kestliku arengu tegevuskava täitmisel. Käesoleva käskkirja valdkondlikud arengusuunad tulenevad riigi jäätmekavast 2023–2028. Kinnitatud riigi jäätmekavas 2023–2028 pannakse paika üldised suunad, kuhu järgnevatel aastatel jäätmemajanduses on vajalik liikuda. Jäätmekava alusel suunatakse ka erinevaid toetusi ringmajanduse edendamiseks. Uues jäätmekavas pööratakse tähelepanu sellele, kui palju ja kuidas tarbitakse ning keskendutakse teadlikumale tootmisele ja tarbimisele, et tervikuna vähendada jäätmete teket ning soodustada korduskasutust. Jäätmevaldkonnas tuleb tagada jäätmete efektiivne liigiti kogumine ja ohutu ringlussevõtt ning vähendada jäätmekäitluse mõju elu- ja looduskeskkonnale.

Käskkirja tegevused tulenevad riigi jäätmekava strateegiliste eesmärkide elluviimisest, milleks on kestlik ja teadlik tootmine ja tarbimine ning jäätmetekke vältimise ja korduskasutuse edendamine. Lisaks ohutu materjaliringluse suurendamine ja ka jäätmekäitlusest tulenevate mõjudega arvestamine ning nende vähendamine nii inim- kui ka looduskeskkonnale tervikuna

Ringmajanduse alase kommunikatsiooni elavdamise vajadus tuleneb jäätmekava strateegilistest eesmärkidest ning on täiendavalt toodud peatükis 8. Seeläbi suurendatakse erinevate huvigruppide teadlikkust ringmajandusest ja eelkõige jäätmevaldkonnast.

Detailsete tegevuste ja eelarve kinnitamisel lähtuvad projektide juhtrühmad alati iga kordselt eespool kirjeldatud valikukriteeriumitest.

Muudame arvestuslikku eelarve jaotust meetmes „Ringmajanduse korraldamine“, number 21.2.4.1. Meetme nimekirjas lisatakse väljundnäitajasse „Investeeringud ringmajanduse arendamisse (eurodes)“ juurde projektile lisanduv eelarve ümardatult.

Rakenduskavaga kooskõlas olevad sekkumised	EL toetuse eelarve	EL toetuse osakaal	Riiklik kaasfinantseering	Omafinantseering	Kogumaksumus
Ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtu, sh tööstussümbioosi ja toorme hankimisega seotud kahjude vähendamise toetamine	9 000 000	63%	794 117	4 500 000	14 294 117

ning vastavate erialaekspertide koolitus (sekkumise number on 21.2.4.11).					
a) TAT käskkiri teavitus/koolitus	850 000	85%	150 000	0	1 000 000
Lisaraha käesoleva muudatusega:	2 000 000	85%	352 941	0	2 352 941
b) TAT käskkiri pärandmõjud (toorme allikate taastamine)	650 000	85%	114 706	0	764 706
Lisaraha käesoleva muudatusega:	1 000 000	85%	176 470	0	1 176 470
c) TAT määrus avatud taotlemine	4 500 000	50%	0	4 500 000	9 000 000
Tööstuse ja teenindussektori, sh VKE-de energia- ja ressursitõhususe tõstmine ja auditite toetamine:	34 500 000	33,33%	0	69 000 000	103 500 000
a) TAT määrus - audit	1 000 000	33,33%	0	2 000 000	3 000 000
b) TAT määrus - investering	33 500 000	33,33%	0	67 000 000	100 500 000
Jäätmetekke ja pakendamise vältimine ja vähendamine, toodete korduskasutuse edendamine (määrus)	10 000 000	50%	0	10 000 000	20 000 000
Jäätmete liigiti kogumise infrastruktuuri toetamine	35 528 963	69%	975 699	15 000 000	51 504 662
a) TAT käskkiri (riigi poolt vajaliku taristu arendamine)	740 769	47,93%	804 778	0	1 545 547
b) TAT avatud taotlemine	34 788 194	70%	170 921	15 000 000	49 959 116
Ringlussevõtu võimekuse tõstmine ja ohutu materjaliringluse tagamine (avatud taotlemine, määrus)	22 000 000	52%	352 942	20 000 000	42 352 942

Tabel 1.

Kliimaministeeriumi struktuuritoetuste ringmajanduse korraldamise osa eelarve jaotuse vajadus on toodud tabelis nr 1. See on kooskõlas rakenduskava muudatusega, mis on rahandusministeeriumil esitatud 04.07.2024 Euroopa Komisjonile kinnitamiseks. Muudatusega täpsustatakse muuhulgas rakenduskava tabelit 52, kus sekkumise valdkonna summat koodiga 069 vähendatakse 3 miljoni ja summat koodiga 071 suurendatakse 3 miljoni võrra.

Sekkumisest nr 21.2.4.15 tõstame 3 miljonit eurot EL toetust ning 529 411 eurot riiklikku kaasfinantseeringut sekkumisse nr 21.2.4.11. Sellest kaks miljonit eurot EL toetust ning 352 941 eurot riiklikku kaasfinantseeringut suunatakse riigitegevusteks kliimaministri käskkirja 04.09.2023 nr 361 Kliimaministeeriumi projekti. Tegemist ootavad ringmajanduse koolitused ja pilootprojektide tegemine ning lisaks on vajalik teha riigil erinevaid uuringuid ja analüüse. Üks miljon eurot EL toetust ning 176 470 eurot riiklikku kaasfinantseeringut suunatakse riigitegevusteks kliimaministri käskkirja 06.09.2023 nr 374 Riigimetsa Majandamise Keskuse projekti. Riigil on vajalik likvideerida maavarade kaevandamise ja töötlemise pärandmõjusid. Tootmisprotsessidest põhjustatud pärandmõjude likvideerimiseks ja tooraine hankimisest tulenevate kahjude vähendamiseks ning alade loodusliku seisundi taastamiseks tehtavad tööd on ehituslikud ja kulud on suured. Toetatavad tegevused on kooskõlas riigi jäätmekavaga 2023-2028.

Käskkirjas kehtestatud näitaja VVV04 „Investeeringud ringmajanduse arendamisse“ annab informatsiooni ringmajanduse korraldamiseks panustavata eelarve osas. Meetmete nimekirjas tuleb käesoleva käskkirja muudatustega seoses meetmes 21.2.1.4 näitaja VVV04 „Investeeringud ringmajanduse arendamisse“ 2024 sihttaseta täpsustada. Lisame täiendavad projekti sisu kajastavad spetsiifiliste näitajad ja nende sihttasemed projekti juhtrühma teel. See lähenemine tagab bürokraatia vähendamist, sest see annab paindlikkuse neid asjakohaselt luua.

1. Eelnõu esimese punktiga lisatakse kliimaministri käskkirja 06.09.2023 nr 374 raha juurde 1 176 470 eurot, täpsustatakse lisatava eelarve ulatuses väljundnäitajat ning ajakohastatakse väheste tähtsusega abi andmist.

Toetus kajastatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide meetme nimekirjas meetmes „Ringmajanduse korraldamine“, number 21.2.4.1, sekkumine „Ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtu, sh tööstussümbioosi ja toorme hankimisega seotud kahjude vähendamise toetamine ning vastavate erialaekspertide koolitus“. Sekkumise number on 21.2.4.11.

Käskkirja punktidega 1.1 kuni 1.7 täpsustatakse projekti eelarvet ja juhtrühma funktsiooni. Juhtrühm või Kliimaministeeriumi juhtkond langetab otsuse arvestades ühendmääruse §-s 7 nimetatud valikukriteeriume. Vt. käskkirja eelnõu sisu selgitust.

Eesti 2035 strateegia seab üheks eesmärgiks võtta kasutusele ringmajanduse põhimõtted, et suurendada esmast tooret vähendavate ja teise toorme kasutust suurendavate tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõttu. Toetatavad tegevused on kooskõlas riigi jäätmekavaga 2023-2028. Tegevused aitavad täita Riigi jäätmekavas 2023-2028 sisalduva tegevuste „Toetada, stimuleerida ja soodustada teadus- ja arendustöid põlevkivijäätmete vähendamiseks“ ning „Aidata luua nõudlust põlevkivitööstuses tekkinud jäätmete (jääkmaterjalidele) tootena kasutamiseks“ eesmärke.

Käskkirja muutmise eelarve jaotus on toodud tabelis 2.

Rakenduskavaga kooskõlas olevad sekkumised	EL toetuse eelarve	EL toetuse osakaal	Riiklik kaasfinantseering	Omafinantseering	Kogumaksumus
TAT käskkirja pärandmõjud (toorme allikate taastamine)	650 000	85%	114 705,88	0	764 705,88
Lisaraha:	1 000 000	85%	176 470,59	0	1 176 470,59

Projekti kogusumma peale käesolevat muudatust:	1 650 000	85%	291 176,47		1 941 176,47
--	-----------	-----	------------	--	--------------

Tabel 2.

Projektide eelarved on kehtestamisel sellise detailsusastmega, kuidas on neid võimalik SFOSis kajastada.

Mahajäetud karjäärade korrastamistööde ja korrastamisprojektide maksumus sõltub karjäärade suurusest ning tehtavatest töödest. Keskmise mahajäetud karjäärade korrastamistööde maksumus jääb 10 000 – 30 000 euro vahele. Lihtsamate alade puhul võib korrastamistööde maksumus jääda alla 10 000 euro ja keerulisemate alade puhul, kus on vajalik tellida korrastamisprojekt, kujuneb korrastamise maksumus suuremaks. Korrastamistööde maksumuste hinnangud põhinevad varasemalt teostatud tööde ja tööde hankimisel ettevõtete esitatud pakkumuste põhjal.

Turbaalade sooks taastamise keskmine kuluks on olnud RMK jääksoode taastamise praktika alusel 1255 eurot/ha kohta, mis katab nii taastamisplaani koostamise kui ala taastamiseks ettevalmistamise ning ala veetaseme tõstmise ja taastumisvõimeliste diaspoordide (ehk turbasambla taimede) külvi taastatavale alale. Mahajäetud turbaala sooks taastamine nõuab küll pikka aega, kuid mis võtab loodusliku ilme hiljemalt 15-20 aasta pärast.

Suletud altkaevandatud alade korrastamistööde või stabiliseerimistööde teostamiseks on vajalik alade valikuks ja piiritlemiseks hankida vajalikud analüüsid, koostada projektlahendused, lähtudes maapõueseaduse § 93 lõikest 5 ja ringmajanduse põhimõtetest (jäätmekava eesmärgid), et teostada kaevanduste varingute korrastamine ja varinguid ennetavad stabiliseerimise tööd. Reaalsete ehituslike tööde maksumus ühe varinguaugu kohta on olnud 5000-15000 euro vahemikku, mille maksumusele lisandub projektlahenduste koostamine ja analüüside hankimine. Objektid valitakse välja projekti juhrühmas.

Lisaks ajakohastatakse vähese tähtsusega abi andmist, rakendusüksusele info edastamise tähtaega ning käskkirja lisa 2 eelarvet ja tegevusi.

Elluviija esitab rakendusüksusele info kogu projekti kavandatavate, elluviidavate või lõpetatud riigihangete ja maksete kohta igal aastal 15. jaanuariks ja 1. juuliks. Info esitatakse projekti elluviimisega seotud aastate lõikes ning infot ajakohastatakse vähemalt 2 korda aastas.

2. Eelnõu teise punktiga muudetakse toetuse andmise tingimusi (lisatakse 2 miljonit eurot EL toetust, täpsustatakse lisatava eelarve ulatuses väljundnäitajat ning täpsustatakse vähese tähtsusega abi andmist) kliimaministri käskkirjas 04.09.2023 nr 361.

Toetust antakse „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021–2027 (edaspidi *rakenduskava*) poliitikaeesmärgi nr 2 „Rohelisem Eesti“ erieesmärgi nr 6 „Ring- ja ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamine“ raames ringmajanduse alase teavituste ja koolituste läbiviimiseks ning lahenduste rakendamiseks. Toetus kajastatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide meetme nimekirjas meetmes „Ringmajanduse korraldamine“, number 21.2.4.1, sekkumine „Ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtu, sh tööstussümbioosi ja toorme hankimisega seotud kahjude vähendamise toetamine ning vastavate erialaekspertide koolitus“. Sekkumise number on 21.2.4.11.

Käskkirja punktiga 2.1 täpsustatakse, et Kliimaministeeriumi ringmajanduse osakond täidab toetatavate tegevuste elluviija ülesandeid. Täpsustamine on vajalik, kuna ministeeriumis on

palju erinevaid osakondi, siis on oluline fikseerida, kes vastutab kõnealuse projekti elluviimise eest.

Käskkirja punktidega 2.2 kuni 2.11 täpsustatakse projekti eelarvet ja juhtrühma funktsiooni. Samuti ei muutu käskkirja kehtestamisel teostatud riigiabi analüüs. Ajakohastatakse vähese tähtsusega abi andmist, rakendusüksusele info edastamise tähtaega ning käskkirja lisa 2 eelarvet ja tegevusi.

Juhtrühm või Kliimaministeeriumi juhtkond langetab otsuse arvestades ühendmääruse §-s 7 nimetatud valikukriteeriume. Vt. käskkirja eelnõu sisu selgitust.

Eesti 2035 strateegia seab üheks eesmärgiks võtta kasutusele ringmajanduse põhimõtted, et suurendada esmast tooret vähendavate ja teisese toorme kasutust suurendavate tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõttu.

Käskkirja muutmise eelarve jaotus on toodud tabelis 3.

Rakenduskavaga kooskõlas olevad sekkumised	EL toetuse eelarve	EL toetuse osakaal	Riiklik kaasfinantseering	Omafinantseering	Kogumaksumus
TAT käskkirja teavitamine	850 000	85%	150 000,00	0	1 000 000,00
Lisaraha:	2 000 000	85%	352 941,18	0	2 352 941,18
Projekti kogusumma peale käesolevat muudatust:	2 850 000	85%	502 941,18		3 352 941,18

Tabel 3.

Projektide eelarved on kehtestamisel sellise detailsusastmega, kuidas on neid võimalik SFOSis kajastada.

Tabelis 1 on toodud välja kogu ringmajanduse korraldamise meetme eelarve jagunemine.

Riigitegevusteks suunatakse ringmajanduse korraldamise tõhustamiseks juurde kogukuluna 2,3 miljonit eurot. Sekkumise 21.2.4.11 KliMi projekti eelarve jaguneb kolme peamise tegevuse vahel. Ringmajanduse alase teavituse, koolituste ja analüüside läbiviimne ning lahenduste rakendamiseks ning ringmajandust edendavate lahenduste piloteerimine avaliku sektori poolt pakutavate teenuste osas planeeritav eelarve on peale muudatust 2,9 miljonit eurot. Projekti juhtimise hinnanguline kulu on 337 391 eurot, millele lisanud ühtse määra alusel 15% üldkuludeks. Kommunikatsiooni- ja teavitustegevusteks on planeeritud 1 miljon eurot, mis tähendab, et aastane eelarve on umbes 200 000 eurot. See on ka summa, mida on eelnevatel aastatel läinud vaja kommunikatsioonitegevusteks. Innovatsiooniprojektideks on eelarvestatud 1,34 miljonit eurot, millest kaetakse viie aasta jooksul erinevad digiarendused ning innovatsiooniprojektid. Eelarve on prognoositud varasemate sarnaste tegevuste hindade põhjal. Ringmajanduse spetsialistide ja kemikaalivaldkonna audiitorite koolituseks 400 000 eurot, mille eelarve summa on arvestatud vastavalt ressursitõhususe audiitorite koolituse summa alusel ning juure on arvestatud maksutõusud. Uuringute ning analüüside jaoks on eelarvestatud 279 000 eurot ning arvesse on võetud eelnevate sarnaste vajalike analüüside maksumus, millele lisandub ka hinnatõus.

Muudatusega antakse võimalus ringmajanduse edendamiseks ka valitsuse ja valitsusasutuste tegevustele. Selgitame, et ringmajanduse ärimudelite all mõeldakse mh jagamismajanduse, toode kui teenus, parandust pakkuvaid lahendusi. Riigi tegevuste hulgas vajab nt uurimist, kui

palju erinevates ahelates tekib biolagunevaid jäätmeid (sh toidujäätmed, reoveesete). Seda ka selleks, et saada aru, kus on vaja tööstussümbioosi rakendamiseks riigil sekkuda. Biolagunevatel jäätmetel on ringmajanduse edendamisel suur potentsiaal. Samuti on vaja aru saada, kui suur on biolagunevate jäätmete tekke mahud piirkonniti ning nende käitlusviisidest ja milline on nende materjalivoogude ümbersuunamise potentsiaal (näiteks kompostimise puhul). Selleks, et ettevõtted oleks motiveeritud ringmajandust toetavate andmete edastamisest, tuleb riigil omalt poolt eeltöö selleks ära teha. Käesoleva sekkumise raames toetatakse võimalusel mh reaalajamajandusel põhineva andmekogumissüsteemide käivitamist, mis võimaldaks ettevõtetel masinliidese abil saata oma infosüsteemidest andmeid otse erinevatele andmete haldajatele näiteks Keskkonnaagentuurile. Digitaliseerimine vähendab topelt samade andmete esitamist ning muudab andmevahetuse kiiremaks ja vähendab halduskoormust. Samuti võib olla vajalik teha olemasolevate andmesüsteemide (näiteks pakendiregister) puhul arenguhüpe, et need oleksid efektiivsed või luua uusi lahendusi (näiteks materjalipank). Vahetud andmed jäätmete- ja materjalivoogude kohta annavad võimaluse edendada ringmajandust efektiivsemalt. Ettevõtete poolne digitaalset arenguhüpet toetatakse jäätmete ringlussevõttu ja ohutu materjaliringluse sekkumisest. Ringsete ärimudelite rakendamiseks on vajalik saada ülevaade kui palju kasutatakse erinevates valdkondades ühekordseid tooteid (näiteks plastist), mida on võimalik asenda korduskasutatavate toodetega. Ringmajanduse edendamiseks on vajalik ka tõhus riiklik järelevalve. Näiteks on vaja, et toodetavad tooted oleks probleemainete vabad, selle saavutamiseks võib osutuda vajalikuks suurendada riigi võimekust erinevate ohtlike ainete tuvastamisel. Ringmajanduse ärimudelitel all mõeldakse jagamismajanduse, toode kui teenus, parandust pakkuvaid lahendusi jne. Nimetatud selgitused on vajalikud ringmajanduse efektiivseks arendamiseks ning sekkumise eesmärgi ellu viimiseks, samuti Riigi jäätmekava 2023-2028 eesmärkide täitmiseks.

Muudatusega täpsustatakse, et elluviija peab tagama projektiga seotud koostatute ja muude sündmuste käigus ligipääsetavuse nelja peamise puudeliigi (nägemis-, kuulmis-, intellekti- ja liikumispuue) suhtes.

Elluviija esitab rakendusüksusele info kogu projekti kavandavate, elluviidavate või lõpetatud riigihangete ja maksete kohta igal aastal 15. jaanuariks ja 1. juuliks. Info esitatakse projekti elluviimisega seotud aastate lõikes ning infot ajakohastatakse vähemalt 2 korda aastas.

3. Käskkirja eelnõu vastavus ELi õigusele

Käskkirja eelnõu aluseks on perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus ja selle alusel antud õigusaktid, mis omakorda on kooskõlas vastava ELi õigusega.

Käskkirja eelnõu on muuhulgas kooskõlas järgmiste ELi määrustega:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, 24. juuni 2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ühissätete määrus);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1058, 24. juuni 2021, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi. Euroopa Liidu määrused on Eestile otsekohalduvad, mistõttu eelnõus nimetatud ülesannete täitjal tuleb juhendada neist otse, arvestades eelnõus ja selle alusel antavates Vabariigi Valitsuse määrustes sätestatut. Eelnõus on

ühissätete määruse sättele viidatud, kui ülesande sisu on ühissätete määrusega reguleeritud, mis teeb hõlpsamaks asjakohase regulatsiooni leidmise.

4. Käskkirja mõju

Käskkirjaga reguleeritava meetme tulemused aitavad projekti eesmärgid saavutada, kaasates projekti juhtrühma asjakohased osapooled ning välditakse liigset bürokraatiat.

Käskkirja muudatustega seoses hindame, et meetme eelarve vahenditega saavutatakse käskkirjas toodud mõõdikutele seatud sihttasemed. Toetus on ühekordne tõuge ringmajanduse edendamiseks ning lisaks toimub maapõueseaduse § 93 lõikest 5 tulenevate kohustuste täitmine. Käskkirja alusel antav toetus toetab valitsussektori eelarvepositsiooni.

5. Eelnõu koostöölastamine

Eelnõu koostöölastatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Rahandusministeeriumi, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi, Haridusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Riigikantselei, Euroopa Komisjoni ja perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitikate rakendamise seirekomisjoni liikmetega ning Eesti linnade ja Valdade Liidu ja Riigi Tugiteenuste Keskusega. Eelnõu saadetakse arvamuse avaldamiseks keskkonnavaldkonna arengukava eelnõu juhtkomisjonile.